

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 18. aprila 2024 • Leto 34, št. 16

stran 2

DAN EKSPERIMENTOV NA ŠTEVANOVSKI DVOJEZIČNI OSNOVNI ŠOLI

V GIMNAZIJO JE ODO V KERMEDINI
stran 3

MI, NÉDELSKI ŽUPNIKI
stran 5

ZDAJ MI SPLOJ DOBRO DÉ
stran 8

DAN EKSPERIMENTOV NA ŠTEVANOVSKI DVOJEZIČNI OSNOVNI ŠOLI

10. aprila je na Dvojezični osnovni šoli Števanovci gostovala Hiša eksperimentov in ustanovo za en dan spremenila v center znanosti, v katerem so lahko učenci, učitelji in tudi starši sami preizkusili več kot 50 interaktivnih eksperimentov.

cev in njihovih učiteljev. Na naravoslovni dan smo povabili še naši partnerski šoli od Grada in iz Gornjih Petrovcev. Popoldne pa so imeli možnost tudi starši, da pridejo k nam in poskusijo zanimive stvari,« je razlagala Agica Holecz,

so sodelavci iz Hiše eksperimentov na dvorišču pred šolo prikazali nekaj zanimivih dogodivščin, radovedni učenci so tako na primer zvedeli, kako spraviti kuhano jajce v steklenico in iz nje ali v treh sekundah zamrzniti vrtnico.

godivščine in eksperimenti učence spodbudili k razmišljanju in ustvarjanju na edinstven način. S takšnimi aktivnostmi je bil poudarek na spodbujanju radovednosti, kreativnosti in skupinskem delu, kar je ključnega pomena za razvoj učencev v

li mobilno zbirko z več kot 50 eksperimenti. Gre za samostojno eksperimentiranje, ko otroci sami poskusijo čim več eksperimentov in s prijatelji doživljajo raziskovanje na drugačen način. To je čar te mobilne aktivnosti, ko potujemo po

Aktivnosti razvijajo vedoželjnost in radovednost učencev.

»Po uspešni prijavi projekta pri Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu smo dobili priložnost, da pride na našo šolo Hiša eksperimentov. Naši učenci so lahko tako videli zelo zanimive stvari. Tudi iz našega vrtca

ravnateljica DOŠ Števanovci, kjer so bili eksperimenti postavljeni v telovadnici. Strokovnjaki so s seboj prinesli polno zanimivih stvari, tako so učenci imeli priložnost preizkusiti inovativen pristop k učenju

»To je dodatno znanje in predstavlja popestritev pouka, ki jo lahko ponudimo učencem, hkrati pa s tem vadijo tudi slovenski jezik. Naš namen je, da čim več ponujamo našim učencem, zato sem bila zelo vesela te

V telovadnici šole so bili postavljeni zanimivi eksperimenti.

Tudi vrščevski otroci so se dobro zabavali.

so prišli večji otroci, pridružili so se nam tudi učenci višjih razredov z gornjeseniške šole, približno 30 učen-

skozi igro, ki je bil hkrati izobraževalen in zabaven. Raziskovali so lahko sami, v paru ali skupini. Hkrati

možnosti. Upamo, da bomo lahko s tem še kdaj nadaljevali,« je dejala ravnateljica in dodala, da so različne do-

sodobnem svetu.

Hiša eksperimentov ima stalne prostore v Ljubljani, z mobilno aktivnostjo pa se udeležuje različnih festivalov in potuje po osnovnih šolah po vsej Sloveniji in tudi slovenskih šolah v zamejstvu. Tokrat je Mobilna hiška eksperimentov prvič znanost pripeljala k zamejskim Slovincem na Madžarsko.

Kot je povedala koordinatorka projektov Andreja Pirat Likar, gre za mobilno zbirko, s katero spodbujajo radovednost, postavljanje vprašanj in iskanje odgovorov ter navdušujejo za učenje. »Danes smo za osnovno šolo v Števanovcih pripravi-

različnih državah in približamo različna področja učencem. Tako omogočimo vsem šolam eksperimentiranje in učenje skozi igro,« je izpostavila koordinatorka. Po njenem mnenju so učenci navdušeni, vidi se, da jim manjka tovrstnega učenja. Dogodek je bil priložnost za šolarje, da razvijajo svoje znanje in veščine na interaktiven način ter se hkrati zabavajo. Hiša eksperimentov si s takšnim načinom eksperimentiranja prizadeva spodbujati mlade k raziskovanju in odkrivanju ter ustvarjati spodbudno okolje za učenje in rast.

nvn

Dušan Orban – predsednik sveta Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti

V gimnazijo je odo v Kermedini

Dušan Orban, steri od začetka preminaučoga leta vodi Pomursko madžarsko samoupravno narodno skup-

no gledali. Te sam zvedo, ka se po vogrskom tomi v istini pravi »négyzetársos füzet««. Po zgotovljeni gimnaziji se je

Dušan Orban je od začetka preminaučoga leta profesionalni predsednik sveta PMSNS, krovne organizacije Vaugrov v Sloveniji: »Leko povem, ka sam se s politiko začno spravlati po tistom, gda sam se preselo v Domanjševce. Že drugi mandat sam predsednik narodnostnoga sveta v šalovski občini, že duže sam tudi član pomurskoga sveta, nazadnje tudi njegov podpredsednik, tak ka sam šau stopaj po stopaji.« Na vreji krovne narodnostne organizacije je vöminiu Ferenca Horvátha, narodnostnoga poslanca in dugoletnoga predsednik PMSNS, steri je po 12. lejtaj nej biu več izvoljeni v svet PMSNS: »Naša krovna organizacija de drugo leto proslavila 50 lejt svojoga delovanja. Leko povem, ka smo ena najstarejših takših organizacij v Karpatskom bazeni. Naša dužnost je, ka se spravlam s pravicami, stere mam pripadniki madžarske narodnosti po slovenski ustavi. Pauleg nas je druga avtohtona narodnost v Sloveniji ške italijanska. Slovenija je eden redkih rosagov, steri majo tak dobro zakonodajo in mam tak pripadniki narodnosti vse pravice. Tak brez problemov nūcamo svoj materni gezik, razvijamo svojo kulturo in si tudi leko služimo svoj vsakdanešnji krü.«

Leta 2017 je biu ustanovljeni Zavod za regionalni razvoj madžarske narodnosti Lendava, steri ma na skrbi izvedbo razpisov za razvoj in obstanek gospodarstev in paverstev na narodnostno mešanom območji v Pomurju. V preminauči lejtaj je Vogrski rosag z več razpisi sofinancejro dosta različnih projektov v občinaj Lendava, Dobrovnik, Moravske Toplice, Šalovci in Hodoš: »Radi bi

bili, če bi se tau ške nadaljevalo. Ovači pa morem povedati, ka dosta čakamo tudi od skupnoga sklada, pri sterom so se stvari zavlekle. Vü pam, ka dve leti, stere smo zgübi-

nekdešnje paverske držine Kalamar. »Gradbena in obnovitvena dela so trpela dugih deset let, zidino pa smo pred petimi leti prejkдали uporabnikom. V glavni zidi-

Dušan Orban od začetka preminaučoga leta vodi krovno organizacijo Vaugrov v Sloveniji. (Foto Népújság)

nost (PMSNS), je prvih 24 lejt svojoga žitka preživo na Hodoši, zdaj pa že 15 lejt žive v Domanjševcaj: »V dvojezično osnovno šaulo sam odo v Prosenjakovce. Tau je bilau trnok dobro. Dosta je takši gé, ka se sploy ne zavedajo, ka naša deca, gda zgotovijo dvojezično šaulo štiri gezikke znajo. In te se leko dejo dale

v Somboteli vpiso na Pedagoško fakulteto, stero pa je nej zgotovo, tudi zavolo toga, ka je bilau te bole fontoško, ka se do konca vredvzeme ram v Domanjševcaj, kama se je te preselo. »Meu sam dosta različnih služb, vej pa sam delo v skladišči, biu sam bautoš, delo sam tudi v Avstriji. Leko povem, ka se mi je naj-

Karel Holec in Dušan Orban se v zadnjom cajti dosta pogučavata o skupnom skladi. (Foto Silva Eöry)

šaulivat, kamakoli škejo.« V srednjo šaulo je odo na Vogrskom in tau na gimnazijo v Kermedini: »Na začetki sam meu malo težav, vej pa sam nej tak dobro znau vogrski, kak sam brodo, ka znam. Prvi keden so me poslali v knjigarno, naj si küpim kockasti zvezek. Proso sam »kockás irkát« pa so sem čüd-

bole povidlo te, gda sam delo v firmi ROTO v Polani pri Murški Soboti. Tau pa zatau, ka sam, gda sam se po konci delovnoga cajta obrno, leko vido tisto, ka sam napravo,« je povedo sogovornik, steri je trnok ponosen na devetletnoga sina Jakoba, steroga ma s svojo nekdešnjo partnerko.

Madžarski narodni praznik (15. marcüš) so kak po tradiciji proslavili tudi pripadniki narodnosti v Sloveniji. Dušan Orban je v imeni PMSNS v Lendavi položil venec pri spominskih obeležjih Széchenyija in Kossutha. (Foto Népújság)

li, zdaj nadoknadimo. Kak znamo, smo se zdaj na programskom odbori zgučali, ka vsakši od partnerov letos vöodabere en pilotni projekt. Mi mam zdaj tri projekte, vsi so na Goričkom, pa mo se mogli za enoga odlaučiti.« Madžarska narodna samoupravna skupnost (MNSS)

ni so pauleg razstavnih prostorov ške poslovni prostori naše skupnosti, potrudili smo se predstaviti tudi običaje in vsakdanešnja opravila na žalost gnesden že skor pozabljenih obrti, večnamenski objekt pa služil kak prostor za naše rokodelce in kak razstavni prostor, v sterom

Dva etnografskoga rama v Domanjševcaj, na sterom vsakšo leto pripravijo več prireditiv. (Foto Népújság)

Občine Šalovci je bila ustanovljena leta 1999, gda se je do te skupna občina Hodoš-Šalovci raztalala na dve samostojni občini. Svet te skupnosti se je leta 2009 odlaučo, ka do vrejdvzeli en etnografski muzej. In tak so v Domanjševcaj küpili zidino

je tudi oder za prireditve,« je raztolmačo Dušan Orban. Ovači pa Domanjševska domačija nudi tudi možnost najema prostorov in nočitve. Tak majo tri dvopostelne iže in en velki apartma.

Silva Eöry

PREKMURJE

Mednarodni den Romov

Tak kak po cejlom svejti, so tudi v Sloveniji proslavili mednarodni den Romov. V Londoni je bil 8. aprila leta 1971 prvi svetovni romski kongres, na katerem so tudi uradno sprejeli ménje Romi za vse pripadnike tega naroda. Glavna proslava v Sloveniji je bila v soboškom Gledališči Park. Pripravila jo je Zveza Romov Slovenije (ZRS). Njeni predsednik Jožek Horvat Muc je ob tej priliki pravo, da je njihov položaj, splošno glede na to, kak je v drugi rosagaj Evropske unije, relativno dober, ne pa je tak vsepoveden. V Sloveniji naj bi živelo okoli 12 tisoč Romov, največ v Prekmurju, na Dolenjskem, v Posavju in Beli krajini.

»Še furt mam dosti takših romskih naselij, stera so komunalno neje vredvzeta, izzivi so pri šaulivanju romske dece in pri zaposlovanju vözraščenih Romov,« je povedo Jožek Horvat Muc in cujda, da se v dosti občinah penezi, stera so namenjeni romski skupnosti, ponücajo indri. »Vekšji tau pomurskih občin tej penez vlaga v infrastrukturo romskih naselij, tau pa ne vala za Dolenjsko,« je raztolmačo predsednik ZRS in opozoro ške na pojav sovražnega guča in diskriminacije Romov. Ob evropskih volitvah, stera do v začetki meseca junija, pa se Horvat Muc boji, da de z romsko skupnostjo, »če de se Evropa, z njau pa tudi Slovenija, ške naprej pomikala v smeri skrajnoga nacionalističnoga populizma. Tau je smer, stera se Romi leko bojimo.« Slavnostni guč na prireditvi je meu evropski poslanec Matjaž Nemec, v kulturnem programu pa so se notpokazali mlajši iz vrta Romano s Pušče, šaularge OŠ IV iz Murske Sobote, glasbenik Mišo Kontrec, plesalki Raks al Zahr in Sandra Zulič pa glasbene skupine JSB, Romano Glaušo in avstrijska skupina Romano Rath.

Silva Eöry

»MOREMO SKRB METI NA REJČ, ŠTERO SMO POERBALI OD SVOJI BABIC«

Minaulo je že paudrugo leto, da je glavna in odgovorna urednica naši novin Porabje gratala Nikoletta Vajda-Nagy, štero smo prva poznali kak sekretarko Slovenske zveze. Na raudila se je v Sakalauvci, za novinarko se vönavčila v Ljubljani, gnes pa z držinov živé v Farkašovci. Delo pri porabskom tedniku je prejkvzela od Marijane Sukič, štera je naloge glavne in odgovorne urednice opravljala več kak tresti lejt. Marijana z dobrimi tanači in s svojim znanjem eške itak dosta pomaga Nikoletti.

»Na začetki me je bilau malo straj, kak leko stauhim na nje-no mesto. Trnok sem ji hvaležna, da mi je bila, pa je eške gnesneden v veuko pomauč. Na priliko zdaj to una popravlja članke v domanjoj rejči,« nam je začnala pripovedjati mlada urednica, gda smo go gorpoiskali v njenom kancelaji v varaškem Slovenskom domi. Nikoletta pravi, da je že prva melja mogaučnost spoznati delo pri novinaj. »En cajt sem delala na uredništvu kak novinarka in sem dobila vpogled v tau meštirjo. Seveda pa je splošno ovak, če moreš vse tau sama delati. Vü pam, da je Marijana zadovoljna pa ponosna na mé, in una to tak vidi, da smo gordržali kvaliteto novin.«

Nikoletta je srečna, gda čuje, da bralci iz kedna v keden čakajo časopis, in tau nej samo v domanjoj krajini, liki po cejlom Vogrskom, v sausednjom Prekmurju, indrik v Sloveniji pa na cejlom svejti to. Gvüšno pa je vsakšji na pamet vzeu, da so novine v preminaučom paudrugom leti malo ovaške gratale. »Ništerne stare rubrike smo gordržali, de smo pa vpelali nauve to. Vertinje so nas prosile, aj v novinaj redno vödavamo recejpte. Té nam v

domanjoj rejči pošila sodelavka Simona Rituper iz Murske Sobote, štera gda pa gda svoja osebná čütenja to nutspiše v nji. Prauti konci novin mam križanke in rebuse, štere so najlepše gorpriajali mlajši. V ednoj nauvoj rubriki pa priporočamo knige za štenjé: en keden tanače dava sodelavka iz murskosobočke knjižnice, drugi keden pa knjižničarka iz Varaša. Ta priporočila so rejsan zanimiva in dobivamo dobre ideje za štenjé.«

Mlada porabska Slovenka Nikoletta Vajda-Nagy je od geseni 2022 glavna in odgovorna urednica novin Porabje. »Zvün informéranja bralcov moremo eške včiti gezik in būditi narodno čütenje,« pravi o staroj-nauvoj nalogi časopisa.

Nej se je pa spremenilo tau, da so naše novine v ednom tali napisane v domanjoj, v drugom pa v knjižnoj slovenskoj rejči. »Tau sta dve fejt ovaški fajti slovenskoga geziká, naša rejč je splošno indašnja. Vejmo, da so naši najbolje vörni bralci lidgé srednje in starejše generacije, šteri gučijo pa štejo samo po domanje. V novinaj moremo ranč tak skrb meti na té gezik, vejmo ga pa poerbali od svoji babic pa prababic. Zvün toga, da želejmo informérati lidi, pa mam veuko odgovornost škonika to, šteri more včiti gezik in būditi narodnostno čütenje. Mi tau delamo prejk svojji pisanj.«

Urednica bi tau veuko delo nej mogla sama opraviti, za-

tok ji pomaga več novinarov z bejdvej strani grajnec. »Splošno sem rada, da nam pri časopisu pomagajo tak porabski kak prekmurški avtorji. Dopisniki z domanje krajine dojspišejo vse, da se pri nas godi, zatok so novine prava kronika Slovenskoga Porabja. Mam stalne sodelavce, šteri pišejo za vsakše novine, za nas pa delajo občasni novinarge ranč tak. Vesela sem, da dobivamo pisanja od varaški srednješaulcov ranč tak, v bodaučno-

sti računamo na njino pomauč to. Porabski študenti pa so nam obečali, da do vleti malo več pisali za nas. Uni bi nam leko na priliko dali tanače, da aj pišemo za mladi slovenski rod.«

Za tau je dobra pelda priloga Mlado Porabje, za štero pišejo šaularge s porabski osnovni šaul ranč tak. »Želejmo dosegniti, da bi v bodauče to meli svoje bralce in pisce. Pri Mladom Porabji nam splošno dosta pomaga slovenska pedagoška svetovalka Valentina Novak, vküper s šaularami napravi takšo prilogo, štero z veseldjom listajo stariške in stari stariške to. Leko na priliko vidijo, da radi delajo njini mlajši in vnüki, ali s kem se spravljajo v šauli pa v slobaud-

nom časi,« nam je zavüpala Nikoletta Vajda-Nagy.

Kak vsakšji manjšinski medij, majo novine Porabje ranč tak veuko znamenje v življenji domanje skupnosti. »Želejmo gordržati in razvijati gezik svojji bralcov, zvün toga pa se je trüdimo nagučati, da slišijo k slovenskoj narodnoj skupnosti. Zbéramo, obdelujemo in dale davamo informacije, in že zavolo toga, da bralci poznajo lidi, o šteraj pišemo, radi v roké vzamejo naše novine. S tejm pa, da pišemo o dogodkaj in programaj, štere organizéra manjšinska skupnost, davamo povratno informacijo aktivnim lidam, da se rejsan na pamet vzeme, kelko delajo, in da tau cejnijo drugi člani skupnosti ranč tak.«

Nikoletta Vajda-Nagy je gvüšna, da je v tretjom desetletji 21. stoletja prišo cajt za modernizacijo novin. »Dobro vejmo, da je bodaučnost medijov na interneti, vej pa vsikdar več lüdi tam komunicéra in šte novine. Zdaj je naš glaven projekt, da napravimo edno bole moderno internetno stran, do tega mau smo časopis samo gorsklali v digitalnom formati pdf. Radi bi napravili prave internetne novine, v šteraj bi vödavali kračiša pisanja z dosta več fotografijami. Želejmo bole brž prejkdavati informacije, kak so mladi toma že včeni.«

Urednica Nikoletta pravi, da se na nauvoj internetnoj strani že intenzivno dela, če de vse vredi, do go bralci leko šteli že od konca apriliša. Gvüšna pa je, da majo novine v papérnatot formi ranč tak svojo bodaučnost, vej do pa vsikdar mele takše bralce, šteri do eške itak najraj v roké vzeli časopis, ki dene po farbi iz štamparije.

-dm-

Mi, nédelski župniki

Tak je naslov nove knjige, štero je napiso Lojze Kozar. Predstavitev lepe knjige je bila v

je pa tudi ime za Sveto Trojico. To ime se še zdaj tudi nūca, vej pa vsaki pravi, gda ide v

bili napisani. Nédelska župnija je stara, zato od prvi župnikov nega nika zapisanoga. Ne

otroški pevski zborček in Lucija Andrejek, ki je preštejla dve pesmi nekdanjega župnika

Z gospaudom Kozarom se je pogučavo Srečko Kalamar.

Knjigo so notpokazali v Martinji v Srebrni hiši.

nedelo 7. aprila v Srebrni hiši (Camplinovi) v Martinji. Dostilidi je prišlo poslušat, ka de njim avtor Lojze Kozar povedo od nove knjige. Celi program je vodo Srečko Kalamar, ki je z lejpimi mislimi in pitanji tak znau povezati celo predstavitev, ka smo dosta lejpoga leko čüli od nove knjige pa od župnikov, šteri so v tej knjigi predstavljeni.

Nédela je staro ime za župnijsko cerkev v Gornjih Petrovcaj,

cerkev, ka ide k Nédeli. Kak je povedo Lojze Kozar, se večkrat stavi pri toj staroj cerkvi. Poleg cerkve je malo pokopališče, kjer so pokopani trgé dühovniki. Eden njemi je poznani, drugiva dva je nej pozno.

Kak je na predstavitvi povedo, si je večkrat mislo, kakši so bili tej župniki, šteri so živeli pa delali pri Nédeli. Pogledno je v zgodovinske knjige pa dojnapišo imena župnikov pa njihove druge podatke, šteri so

vemo, gda je bila postavljena župnija pa šteri župniki so te bili. Znano je samo to, da je bila nédelska cerkev zozidana v 14. stoletji.

Prvi trgé župniki so predstavljeni brez imena. Vsi, v knjigi jih je 24, pa nam gučijo vsak svojo zgodbo. Na konci knjige je še vcujdani zgodovinski pregled vseh znanih župnikov, od prvih znanih pa vse do gnes. Na predstavitvi so nastopili tudi glasbeniki iz domače vasi,

Ivana Camplina. Marjetka Andrejek pa nam je štešla iz nove knjige, aj vsaki čüje, ka je v toj knjigi napisano.

Po predstavitvi, smo se ešče dugo pogučavali na dvorišči Camplinove iže. Ženske so za vse pripravile dosta peciva pa krüja s cverkami in klobasami. Piti je pa tü nej sfalilo. Lejpi večer smo meli, zdaj pa mamó še lejpo knjigo. Tak si vsi želimo, ka naj jih bo še dosta.

Ciril Kozar

OBISK V MONOŠTRU

Na sončno sredino jutro smo se dijaki 2. c razreda Gimnazije Poljane odpravili na strokovno ekskurzijo v Prekmurje. Z avtobusom smo se odpeljali do roba panonskih pokrajin, opravili smo nekaj postankov, med katerimi je bil tudi ogled mesta Murska Sobota.

Naslednji dan smo posvetili obisku slovenske narodne manjšine. Obiskali smo radio Monošter, ki je zelo pomemben zaradi ohranjanja porabskega narečja. Pet dijakov je ustvarilo prispevek o tem, kako smo doživeli zamejstvo. Konzulka Dubravka Šekoranja nas je toplo sprejela skupaj z dvojezičnimi dijaki, ki hodijo na bližnjo gimnazijo, Gimnazijo Mihály Vörösmartyja v Monoštru. Ob predstavitvi porabskega jezika in seznanitvi

s tamkajšnjo kulturo nam je eden od dijakov v porabščini predstavil njihovo legendo, ki gre nekako takole: "Nekoč je živela gospa z velikim številom otrok, česar se je sramovala.

V Slovenskem domu nas je pozdravila tudi generalna konzulka Dubravka Šekoranja. Foto Brigitta Soós

Ko je prišel Bog na zemljo, da bi blagoslovil njene otroke, jih je mati zaradi velikega števila in sramu nekaj skrila, ostale pa je prepustila božjemu bla-

goslovu." Porabci verjamejo, da so potomci tistih otrok, ki jih je mati skrila in so bili prikrajšani blagoslova. Legenda je v nas, ne glede na to, da so jo dijaki povedali z veseljem

in ponosom, vzbudila otožne občutke. Začutili smo, da so to Slovenci, na katere pogosto pozabljamo, oni pa so na svojo identiteto zelo ponosni.

Predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovač nam je predstavila zgodovino porabskih Slovencev in življenje v zamejstvu z njihovega vidika. Vse manj je mladih, ki bi govorili madžarsko in se učili slovenščine, saj se na območju slovenske narodne manjšine govori v madžarščini, vendar pa se tisti ljudje, ki čutijo identiteto svojih prednikov, zavedajo pomembnosti slovenskega jezika in kulturne dediščine.

Našo zgodbo smo sklenili z obiskom Lendave, vsrkali še zadnje žarke sonca in se v popoldanskih urah odpravili nazaj proti Ljubljani.

*Živa Grošelj in Ema Turk
(v imenu 2. c razreda Gimnazije Poljane)*

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Preteklost živé v sedanjosti

V mali železnožupanijski vasi ci Döröške so dva kedna nazaj odprli pa prejkдали tišlarski muzej. Zbirka več stau stari škeri nutrapokaže škir, s sterov so tišlarge prvin delali. En tau zbirke so škeri tišlara Jánosa Varge bile, drugi tau so pa erbali od Rudolfa Németha, tišlarskoga mojstra, steri je oltare delo. Na tej škiraj se še gnesden dobro vidi njegov monogram.

Gnesden se taša šker že samo rejdko nūca, zdaj na tej razstavi se leko pogledne, s kakšno škerjauv so delali tišlarge pred 80-100 lejt nazaj. Človek dostakrat ranč ne da valati, ka s tau škerjauv so itak vse znali pa leko naredli, največkrat še lepše kak gnesden. Muzej, gde je razstava, ne ohrani samo ménje tišlara, steri je tü živo, pa nej samo te stare škeri, liki dobro simbolizira tau tö, ka dosta vse se leko napravi, če lüstvo, če ves vküpprime.

Po otvoritvi muzeja se je edna druga razstava tö leko poglednila, tau so svejče bile. Svejče so na delavnicaj naredli, iz najbaukši del so dvajsti vöodebrali, bile so med tejmi zasükane, za okras, za nūc, za krstitke, za poroko pa taše tö, stere na vodej plavajo. Kak so tapravli tisti, steri so je naredli, stvardjati svejče je fejst dobro za düšo človeka, zato ka so nej samo za nūc, lepe so tö.

Te krožek (delavnice) podpira Narodni kulturni inštitut, program se tak zové, ka »Krožek«. V tej krožkaj se že 15-fele dejavnosti podpira, od pletenja do tkanja vse tašo, ka se gnesden že trno ne dela pa ne pozna. Cilj programa je, naj se te dejavnosti ne pozabijo, aj se ohranijo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Arčon obiskal Slovence na Hrvaškem

Minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Matej Arčon je obiskal Slovence na Hrvaškem. Na pogovorih s predstavniki slovenske manjšine je med drugim povedal, da Slovenija razmišlja o odprtju konzulata na Reki, »ki bi bil izjemna dodana vrednost za delovanje naših društev in za Slovenijo kot tako. Ne nazadnje imajo tudi druge okoliške države tukaj odprte konzulate.«

Predstavniki slovenske skupnosti na Hrvaškem so ministra seznanili z delovanjem in izzivi, s katerimi se spopadajo. Kot je dejal Arčon po srečanju z njimi, je največji izziv še vedno ohranjanje oziroma učenje slovenskega jezika oziroma zagotavljanje kadrov za poučevanje slovenščine. Pri tem je opozoril na pomen načrtov, da bi finančno okrepili sklad in namenili dodatna sredstva prav učiteljem, ki poučujejo slovenski jezik. Drugi izziv je po ministrovih besedah, kako zagotoviti primerne prostore določenim društvom, tretji pa, kako še bolj povezati delovanje društev znotraj Zveze slovenskih društev na Hrvaškem.

Arčon je najprej obiskal Lovran, kjer se je sešel s predsednikom sveta za slovensko narodno manjšino Primorsko-goranske županije in Slovenskega kulturnega društva Snežnik Lovran Vasjo Simoničem. Obisk je nadaljeval na Reki, ker se je srečal z ravnateljem in učenci Osnovne šole Kozala, ene od dveh mestnih osnovnih šol na Reki, na katerih poteka pouk slovenskega jezika. Nato je obiskal tamkajšnji Slovenski dom, kjer se je pogovarjal s predsednico in podpredsednico Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, Barbaro Riman in Jasmino Dlačić, slednja tudi predsednica reškega Slovenskega društva Bazovica.

Po popisu prebivalstva iz leta 2021 na Hrvaškem uradno živi 7729 Slovencev, kar je za približno 30 odstotkov manj kot po popisu prebivalstva iz leta 2011.

Velika sobota na Gornjem Seniku

Na Gornjem Seniku še imamo običaj, da na veliko soboto naredimo velik ogenj na bregu in streljamo s pločevinastimi posodami. To delamo z namenom, da odganjamo zimo in pozdravljamo pomlad. Priprave se začnejo že teden pred

Tam se pogovarjajo, poslušajo glasbo in se dobro zabavajo. Letos se je zaradi lepega vremena zbralo veliko ljudi. Midva že streljava tri leta. Zdaj smo streljali s pločevinastimi konzervami s pomočjo karbida. To se dela tako, da v kon-

Gornjeseniški mladi streljajo s karbidom.

dogodkom, ki ga vsako leto organizira Športno društvo Srebrni breg.

Na veliki petek ne smemo streljati, ker je takrat umrl Jezus na križu. Tudi na veliko sobo-

zervo najprej vlijemo vodo, potem pa dodamo karbid. Takrat nastane plin. Potem ga z vžigalico prižgemo in nastane zvok oziroma zelo glasno počí. Počutili smo se zelo dobro,

Velikonočni kres vsako leto organizira Športno društvo Srebrni breg.

to moramo čakati do konca maše. Pri maši posvetijo ogenj in imajo procesijo, na koncu pa duhovnik blagoslovi velikonočne jedi. Ko se maša konča, ljudje grejo domov, potem pa gre staro in mlado k ognjem.

upamo, da bomo lahko tudi naslednje leto streljali in da bomo imeli lepo vreme.

Denisz Wachter in Zsombor Mizser, 8. razred, DOŠ Jožefa Košiča

www.porabje.hu

Pod Srebrnim brejgom ...

... gnes se najprva malo pri turizmu stavimo. Vse bole popularni takzvani gorski turizem gé. Lidge radi po viski brgaj pa goraj ojdijo, bole včeni pa po stenaj plejzdijo. Depa v tom deli ji nej tak malo svoje življenje zgibi. Neka časa nazaj že smo od žalostne statistike pisali, kelko lidi v goraj mrgé. Tau leto so slovenske gore že tri življenja vzela. Mrtve lidi trbej najti, je doj v dolino pripelati. Tau pa nebesko dosta pejnez košta. Po zraki helikopteri lejčėjo, dosta lidi za takše akcije trbej. Do teygamau se je samo gnauk zgodilo, ka nekaj je zavolo nesreče osojeni biu. Tau znamenuje, ka za svoj grej je plačati mogo. Vsikšo leto se v medijaj na velke guči, ka v gore s pametjau trbej iti. Kak vöglea, nika dosta se je ne posluša. Že dugo je tau poznano, ka »gora je nej naura, nauri je tisti, ka na njau dé«. Živi pa so vsi državni funkcionari ostanoli, ka so v dvej varašaj bili, v stere škejo migrante pripelati. Nej ranč nut v varaš, skrak njega aj bi tak zvani azilni daum naprajli. Dva škejo naprajti. Depa, lidge so prauti tomi gorstanoli. Ranč čüti neškejo, ka bi skrak sebe meli lidi iz Irana, Sirije ali iz Afrike. Stra

Na žalost se takšnoga v slovenski goraj vse več leko vidi. Nisteri trno graubo vejo prajti, ka nauvi turizem se je naraudo, turizem smrti. Tau leto že so 43-krat lidi v goraj rešavali, kak povejdano, trgé so nej živi doj prišli.

pred ovakšimi lidami je nebesko velki, nika tak vö ne gleda, ka ranč tam aj bi kakšen takšen daum naprajli. Zagnauk je vse tiüma gratalo, ne vej se, ka premier pa njegva ekipa tada le brodi. Slovenija pa migrante mora prijati, mora njim takši standard nüditi, kak tau EU zapovejda. Migrante si med seuv talati trbej. Vej se, ka leta 2015 so se skrak granice s Hrvaško grajke postavljale, aj migranti več ilegalno ne bi v Slovenijo ojdili. Zdaj se pomalek dojpodejrajo, pikeči draut se vküper süče. Za cejlo delo skrak granice je od tistoga leta do leta 2020 Slovenija 31,5 miljaunov evronov »taličila«. Kelko de cejla demontaža vsega napravljenoga prišla, se eške na velke računa. Pravijo, ka dosta več, kak pa je postavljanje koštalo. Vse tau nam tüdi od toga pripovejda, kak politične farbe delajo. Ena politična farba je grajke zapovejdala gorpostavlati, druga ji več videti neške.

Srebrni breg eške dobro pauni, ka nin 10 km od njega je v vesi Vidonci inda eden daum za migrante že biu. Tau tö vej, ka nigdar so nej skrak njega prejk granice v Porabje bejžali. Steri so iz dauma vujšli, ji je ta prauti talanski granici vlejklo. Samo malo ji je v Sloveniji škelo ostanoti. Pa eške od toga si brodi, ka v slovenski klubaj labdo bršejo tihinci vsej farb, tej se niške ne bodji. Od nji bratovge, sestre, druga žlata pa velki stra vejo v lidaj zaküjati. Samo zatoga volo ka tisti »i« naprej majo.

Miki Roš

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

ENOLETNICE NA VRTOVIH

Na nekatere gomoljnice, ki cvetijo poleti, smo nekako pozabili ali jih zanemarili, morda tudi zato, ker jih moramo jeseni

oziroma posaditi v lonce, tudi zaradi polžev.

GLADIJOLE, KANE, DALIJE

Indijske kane so bile nekoč zelo

Ko odženejo, je pomembno, da jim zagotovimo dovolj svetlobe. Na prosto jih sadimo takrat kot

poletja in do prvih slani.

Gladijole so ponekod v Sloveniji prezimno trdne. To zanesljivo drži za drobnocvetne mlečke,

Indijska kana – na prosto jo sadimo takrat kot paradižnik, prej mora počakati v loncu.

Abesinska gladijola

Dvobarvna dalija

Črne dalije

pred mrazom pospraviti v primerne prostore in spomladi znova posaditi. Zadnje čase vse bolj ugotavljamo, da je bolje posaditi gomolje v lonce in šele

cenjene, saj so s cvetjem in habitusom pomemben okras. Na njihovo mesto so prišle visoke trajnice, ki jih jeseni ni treba odstranjevati z gredic. Ljubitelji

tudi s ploščatimi begonijami. Sploščene stebelne gomolje gladijol shranjujemo v popolni temi in na suhem, le zmrzniti ne smejo.

ki so del naše flore (med njimi je ilirski mleček), gomolje žlathnih velikocvetnih sort pa je bolje jeseni izkopati in spraviti v varno prezimovališče.

Dalije zanimive v gredici s trajnicami

Raznobarvne gladijole

potem na stalno mesto v zemljo. Navadno sadimo na stalno mesto le gladijole, gomoljne begonije, dalije, indijske kane pa je priporočljivo prej nakaliti

kan dobro vedo, da moramo v marcu očistiti korenike in najlepše posaditi v lonce ali zabojček, postopoma jih začnemo zalivati in postavljati na toplo.

Dalije so po velikosti, obliki in barvi zelo raznolike, a prepoznavne in vse bolj cenjene kot rezano cvetje. Vse izvirajo iz Mehike in razkošno cvetijo od

Morda niste vedeli...

Dalije so dobile ime po švedskem botaniku Georgu Dahlu.

*Besedilo Olga Varga
Fotografije svetovni splet*

... DO MADŽARSKE

Rekordno izseljevanje

Po podatkih centralnega statističnega urada je lani Madžarsko zapustilo 33 770 državljanov, največ v zadnjih 14 letih. V tem obdobju je Madžarsko skupno zapustilo malo več kot 324 tisoč ljudi. Če želimo prikazati masovnost migracije, bi lahko zapisali, da je to toliko, kot če bi se izpraznil Debrecen, drugo največje mesto na Madžarskem. Izseljevanje iz države se je strmo dvigalo vse od leta 2010, rast številka sta upočasnili le brexit in pandemija covida, toda v zadnjih letih se je spet zelo dvignilo število odseljenih. Lani se je njihovo število v primerjavi z letom 2020 dvignilo za 74 odstotkov. Najbolj popularne ciljne države v tem obdobju so Avstrija, Nemčija in tudi Anglija. Odseljevanje iz države spodbuja tudi pomanjkanje delovne sile v zahodnih državah, pravijo strokovnjaki, ki sicer tudi poudarjajo, da se nekateri izseljenci kasneje vračajo na Madžarsko, toda njihovo število se je v tem obdobju le v treh letih približevalo številu odseljenih, in sicer med letoma 2019 in 2022. Temu sta botrovala brexit in covid, zaradi katerih je veliko Madžarov zgubilo delovno mesto in s tem vir preživetja v tujini.

Kitajski predsednik bo maja obiskal Madžarsko

Kitajski predsednik Ši Džinping bo ob svojem evropskem obisku obiskal tudi Madžarsko, sta potrdila dva neodvisna vira. Kitajski predsednik naj bi 5. maja obiskal Francijo, potem bo odpotoval v Beograd. Njegov obisk je srbski predsednik najavil že februarja, sicer brez datuma obiska. Po informacijah Svobodne Evrope bo kitajski predsednik obisk nadaljeval v Budimpešti. Ši Džinping in Viktor Orbán sta se nazadnje srečala lani v Pekingju na nekem mednarodnem forumu in se pogovarjala tudi o tem, da bo letos minilo 75 let, odkar sta državi navezali diplomatske stike. V zadnjem obdobju so se začele številne kitajske naložbe na Madžarskem, predvsem v avtomobilski industriji. Vse tesnejše je sodelovanje tudi na finančnem področju, je potrdil minister za finance Mihály Varga, ki je pred kratkim obiskal Kitajsko.

ZDAJ MI SPLOJ DOBRO DÉ

Malo tašoga mirnoga lüstva poznam kak so Grabrna Ana, po dekliško Németh v Otkovcih. Nji sem nikdar nej vido, ka bi se čemerili, Ana so vsigdar lopau gučali z lidami pa tau je nej leko delo, če si bautošica. Oni so petdeset lejt delali v Otkovcih v bauti, leko

pozdravit še Agica Holec, njeni mauž pa sin, zato, ka nej sem dja botra. Njena mati je mlado mrla, pa ona tau botrino fejest držej. Tak ka dvej dekle (nečakinji) pa krstna dekla so si vtjupnagončale, ka mena te obed napravijo na moj rojstni den. Pa če bi

nula. Ranč tak sta bile dvej torte, te so tō osemdeset formo mele.«

-Kak vidite te osemdeset lejt, ka ste ji preživali?

»Te osemdeset lejt je tak brž taodišlo, ka sem ranč nej v pamet vzela, ka sem stara gratala. Depa dja se ne poznam (čutim) tak, ka sem osemdeset lejt stara. Do petdvajsti lejt so pomalek lejta šla, mena se je tak vidlo, depa gda sem petdvajsti minaula, te so lejta, kak če bi pofudnili, tak so taodišla. V svojom življenji sem mejla lagvo tō, depa ranč tak dosta lejpoga, ka mi večkrat na misli pride. Hvala Baugi, zdaj mi sploj dobro dé, zdaj nišo brigo nejmam. Nejga mare pri hiši pa niše dūge živali nej, ka bi brigo mejla. Prvin

smo velki grünt delali, maro smo meli, dosta je trbelo delati. Zdaj že tau nega, samo zdaj so pa že lejta odišla, tau bi bilau dobro, če bi še samo šestdeset lejt stara bejla, te bi dobro bilau. Gda je človek telko star, nikdar ne vej, gda

raste, pridejo pa kaulak rama mi vse dolapokosijo. Ranč tak kaulakvrat vse dobre sausede mam, nika lagvoga ne morem prajti.«

-Gda sem sé k vam prejšo, tau mi je bilau špajсно, ka pes je nej lajo, zaka?

»Psa že več nega, stari je bejo

kak tau leko?

»Ne vej, leko ka malo genetika, vejn tau tū, ka sem bola taša mirna.«

-Rejsan, vas sem nikdar nej vido, ka bi se vi čemerili.

»Dja sem v cejlom življenji z lüstvom mejla delo, dja lüstvo

Grabrna Ana, po dekliško Németh je na začetki aprila svetila 80. rojstni den.

bi pravo, ka edna najbaukša bautošica so bili, ka sem ji pozno. Zdaj so v penziji pa ranč tak ali še bola mirno živejo. Kak so mi pripovedjali, tak dobro je njim še nikdar nej šlau kak zdaj. Zdaj so bili osemdeset lejt stari, ob tej priliki sem je gorpoisko pa malo pripovejdo z njimi.

-Ana, prejšnji keden ste svetili osemdeseto obletnico vašoga rojstva. Če bi nej vedo, gvūšno bi nej dau valati, ka ste telko stari, deset lejt gdakoli bi leko dolazatajili.

»Vseedno kak vōgledaš, lejta so lejta. 6. aprila leta 1944 sem se naraudila, osemdeset lejt stara sem gratala. Dva tjedna nazaj v soboto ranč na te den smo svetili moj rojstni den. Od brata hčeri so mi prajle, ka gnauk prejdejo me pozdravit, depa drūgo sem nej vejdl. Gnauk samo prejdejo pa mi pravijo, aj se kre-da dejem, ka demo v Varaš v restavraco Lipa na obed. Z nami je bila, prišla me je

še tau nej dojšlo, v nedelo me je še pop pozdravo v cerkvi. Fejest sem vesela bejla, ka telko lüstva je mislilo name.«

-Še zdaj tak dene (diši) iža, kak če bi človek v pūngradi odo, nejzaman, vejpa puno rauž mate na stauli, orhi-

Ana živi na sploj lejpom mesti v Otkovcaj.

deje, lilium, trnjove rauže, vsefele.

»Več rauž mam v iži kak v ogradci, drago je gledati, tak so lejpe. Gda smo domau prišli, te sem na vrati dva lufina mejla gorapovejšana, eden je numara osem bejo, drūgi pa

ga kakšni beteg zaodi, tak ka vsakšoma dneva se mora veseliti. Hvala Baugi, zdaj se tak dobro poznam, od brata hčeri, zeta pa mlajši mi strašno dosta pomagajo. Cejla drva mi domau zvozijo pa vtjupzožagajo, zdaj, ka trava

pa betežasti, prejšo je koršmit, daubo edno injekcio pa lopau zaspo. Težko sem se vcujvzela, ka več ga nega, fejest sem ga rada mejla. Dja sploj rada mam pse, depa več nemo mejla. Osemdeset lejt stara sem, če prinesem enoga psa pa se z menov kaj zgodi, te ka baude z njim. V zavetišče do ga pelali? Kakkoli rada mam pse, bola mi ga nej trbej, kak bi se srmak mantrau, gda name več nede.«

-Tau je vaš rojstni ram bejo, gde zdaj živete?

»V tau rama sta dva brata bila, materin oča pa njegvi brat. Mi smo tam spodkar v drūgom rami bilej doma, depa tōj pri brata so nej bilej mlajši, pa te so te ram naši erbali. Tak smo te dva rama meli pa edentresti plūgov grōjnta vsevtjūpar. Tak ka delati je trbelo, nej malo, dosta, ranč tak kak sledkar v bauti, gde sem petdeset lejt delala.«

-V cejlom življenji ste dosta delali pa itak tak dobro vōgledate, dobro se držite,

rada mam, dja sem dosta pripovedjala, rada sem pripovedjala z njimi. Prvin je vsikši bola cajt emo pripovedjati, zdaj že nega časa, zdaj se vsikši samo pašti.«

-Oča pa mati so kelko lejt živali?

»Osemdesetdvej leta je oča žejvo, mati pa osemdesettri, obadva sta sploj dosta delala. Za pet lejt so nas odpelali na Hortobágy, gda smo domau prišli, vse znauva smo mogli začniti, z bratom sva samo dva bila, tak ka dosta sva delala.«

-Leko vejn ranč zavolo toga se itak tak dobro držite, ka v cejlom življenji ste dosta delali pa trpali.

»Dja sem rejsan sploj dosta delala, kak doma, tak v bauti, depa tašo, ka bi dja doma bejla na bolniškom, tašo nej bilau.«

-Ana, Baug plati, ka ste mi pripovedjali, dja vam dobro zdravdje, ešče dosta lejt, pa dosta dobri sausedov želim.

Karči Holec

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Tü živejo s cejlo düšo pa cejlim tejlom kcuizvezani, cejlomi svejti nepoznani, od nikoga poštvivani, že več kak gezero lejt moji baugi bratovge pa sestre pa se mantrajo

viske morale so se gnes živeči Slovenci v krajini na velke poklonili. Po njem se veliko kulturno društvo zove, stero si je svoje mesto v varaši Čedad najšlo. Gnes cejlo

Čedad je najbolje po svojem mausti poznani, steri se prejk reke Nadiže zdigava. Njegvo ménje leko koga postraši, po talansko se njemi Ponte del Diavolo pravi, mi bi njemi Vragov maust prajli. Leta 1442 je napravljeni biu.

den za dnevom, leto za letom...

Tak je največji sin Beneške Slovenije Ivan Trinko o svoji krajini, o svoji lidaj napiso. Tau je v časi ladne bojne piso, gda se je nej vedlo, ka je

energijo na taum delajo, ka Slovenci v slovenski Benečiji obstanejo. Kak je velki Primož Trubar napiso: Stati inu obstati, za tau veliko brigomajo. Te rejči veliko vrejdnost majo, gda se od toga

Kulturni dom Ivan Trinko Čedad je leta 1954 s svojim delom začno. Tau se je samo neka mejsecov po Trinkovi smrti zgodilo, gda so se mladi slovenski intelektualci o tom zgučali, ka neka napraviti trbej. S tejm so začnili vekšo skrb za slovensko rejč, kulturo pa tradicijo meti. Venej skrak dauma kip njivoga idola tö stodji.

tam živečim Slovencom usojeno. Ivan Trinko je v gnešnji časaj bole oprejtj granic pa baukši časov za Slovence njegve krajine svoje zadoščenje daubo. Tomi dühovniki, pesniki, umetniki, človeki

guči, kak velki trüd trbej, ka narod nin stodji pa ostane tö. S tejm smo že v varaš prišli, v sterom energija Trinka tadale živé.

Čedad

je stari pa lejpi varaš, v sterom prejk 3000 lejt človekoga življenja leko srečamo. Slovensko ménje Čedad je iz latinske rejči Civitas vöprišlo. Civitas varaš znamenüje, tak se je pomalek iz te rejči slovensko ménje narodilo.

Legenda od njega je na velke poznana. Gda so v tisti davni časaj maust iz velki kamlov začnili gorpostavlati, vrag njim je prejk nauči vsigdar vse kamle dojmeto. Delali so, delali, depa vsikši den so znauva mogli začniti. Pa so se zgučali, ka z vragom se pogoditi morajo. Obečali so njemi, ka düšo od prvoga dobi, steri de prejk mausta šau. Tak so ga leko zgotovili. Najprva so pisa prejk mausta pistili. Tak je vrag psejčo düšo daubo. Kak povejdano, tau je legenda, gvüšno pa se je gdasvejta kaj dojporüšilo. Pa so prajli, ka vrag se njim nut v delo mejša.

Kak smo prajli, na mesti gnešnjoga Čedada leko daleč nazaj gledamo, stare čase v njem najdemo. Vej se, ka prvo veliko ves so na njem Kelti meli, pa so sodacke Gaja Julija Cezara prišli, ka bi Langobardi že mali varaš naprajli. Ranč od nji se leko v Čedadi dosta vsega najde. Cerkev Langobardov eške gnes stodji, eden tau Vragovoga mausta pa na mesti staroga zatvora (vauze) stodji, v steroga so Langobardi lidi nutzapejrali.

Vej se, ka je v Čedadi svoj traun langobardski glavaš Agilulf emo. Leta 706 so Slovani prejk Soče vdarili pa si krajino vküper s Čedadom pokorili, Agilulf je mogo oditi. S tem se je nauva etnična granica narejdila, stera eške gnesden živé.

Od stari Slavov do gnes

Kak povejdano, stari Slavi so v krajini ostanoli, iz nji je pomalek narod Slovincov vöprišo. Depa, nejso dugo sami za sebe živeli. Čedad je leta 775 pod Franke pri-

Tak gnes stari zatvor Langobardov vögleda, steri je biu spodkar pod vodaw reke Nadiže napravljeni. Arheologi so v nauvi časaj vönajšli, ka so tam že Kelti lidi nutzapejrali. Tau znamenüje, ka že skur 1000 lejt prva so tam lidge trpeli, kak so po leti 500 Langobardi začnoli v krajino ojditi pa si jo za svojo vzeli.

šo, tak je do leta 1077 bilau. Po tejm so bitja zmejs med lokalnimi glavaši se godila, steri si Čedad za sebe vzeme. Pa je Beneška republika nut vdarila, za njauv Habsburška monarhija je na redej bila, ka bi na konci krajina nut v Talansko kraljestvo prišla, iz stere je gnešnja Italija gratala. Pri vsej tej bitji velki pa največji se je tam živeči Slovincov zvekšoga nika nej pitalo. Tak smo do tisti liter Ivana Trinka prišli, s sterimi smo tau pisanje začnoli. Leko povejmo, ka s svojim delom tau delajo, za koj je na velke ranč Ivan Trinko skrb emo. Tüdi zatoga volo leko gnes štemo knjige v domanjor rejči iz cejle krajine. Filmi

od nji se gledajo, nauve pa nauve knjige, novine, revije vsikšo leto vöpridejo. Gnes v Čedadi s kaulak 10 000 lüdi, 3000 Slovincov živé.

Vse kulturne organizacije pa društva v Beneški Sloveniji

pa v vsej dolinaj, po steri smo že ojdili, so v oragnizacijo Kries zvezani. Kries je velki ogenj, po slovenski se njemi kres pravi.

Ranč tak pravijo, ka kries ne-

Ogen v Kriesi mora vsigdar goreti, pravijo. Kries je kulturna erbija, stera daleč nazaj v poganske čase sega pa cejlo krajino vküper veže.

kak mora küriti, skrb meti, ka ne vgasne. Tau pa s tejm delajo, ka nigdar pa nigdar se ne smej slovenska kultura tapozabiti. Ogen mora goreti, goreti, goreti...

Miki Roš

KAK SO SE PRED 450 LEJTAMI NAJŠLI MECEN, PREDGAR IN ŠTAMPAR

»Za odrešenje človeka je najbolje glavna njegva znaut-rašnja vöra,« so začnili protestantski predikanti predgati en malo po tistom, ka je Martin Luter leta 1517 v nemškom varaši Wittenberg

na smrt«. In zavolo toga tō, ka so té tri vogrske knige v Lendavi vōprišle vrnau pred 450 lejtami.

Hoffhalter je prvo Kultsárovo knigo na svejklost dau 28. avgustuša 1573, predgar go je

ga patronuša, vej je pa grato eden od botrov njegve čéri z imenom Katalin (protestantski mlajši majo več botrov). Kak smo že dojspisali, gnes poznamo tri knige Györgya Kultsára. Prva je premišlanje o življenji, v njej predgar piše, ka je zemelski žitek minlivi in samo tisti drūgi trpi na vse veke. Cerkveni pisatel je tau knigo napiso štiri lejta pred svojov smrtjov, ka bi vōr-nike batrūvo na lejpi krščanjski žitek, vej je pa prej smrt tō samo tak leko lejpa. Znautra v knigi je nadruknivani eden lejpi lesorez, na šterom se Šatan v človečoj kauži poguča-

va z Jezošom pa ednim agnjecom. Drūga kniga má trnok dugi naslov, guči pa o svajūvanji med vragum in grejšnikom, šteri vrnau pokauro dela. Najbole poznana pa je gvūšno tretja kniga z naslovom Postile, štera na više gezero stranaj tomači Sveto pismo v formi literanski predg. Tau delo oprejtō bičūje tedešnje družbo in feudalne greje. Kultsár je spiso svoje predge za vsakšo nedelo in glavne svetke, tau pa v vogrskoj rejči, ka bi Madžari – ranč tak kak drūgi narodi – dobili vōrsko štenjé. Pa ka aj bi njegvo včēnjé gorostalo po njegvoj smrti tō.

Kakši je biu štiluš Györgya Kultsára? Piso je razmeno, nej ga je bilau žmetno šteti. V svoj predgaj je njuma nej pretiu ali saudo, o svoji protivnikaj je dostakrat brezi imen piso. Prausno je tomačo zaplete-na teološka pitanja, v njegvi predgaj je čütiti lūbezen, dob-rauto, radost in mér. Piso je

o pravoj vōri in njenom znamenji v vsakdanešnjom žitki človeka. Želo je prejkdati včē-njé Svetoga pisma, dogajanja v svojom cajti pa je ponūco za tau, ka bi ponidui moralno peldo. Nūco je lejpe rejči, vej je pa sto pokazati lepoto vōre v Bogá.

Oča štamparskoga majstra Rudolfa Hoffhaltera, z imenom Raphael, je biu polskoga roda in pomembna peršona v vogrskom druknivanji v 16. stoletji. Če rejsan je delo na Erdeljskom, je njegvi komaj 17-lejti sin Rudolf odišo v krajino pri Mūri pa Dravi, ka bi svoje delo začno na

vejmo, kelko Kultsárovi knig so tistoga ipa nadruknivali. Casarski dvaur je leta 1573 vōdau rendelūvanje, ka trbej na vsakšo knigo gorspisati avtora, štampara pa letnico – število knig pa nej. Tau pa vejmo, ka če so rejsan sprvoga samo en par stau knig šegau meli nadruknivati, je naklada na srejdi 16. stoletja zrasla že nad gezero.

Vse té knige so vōprišle, gda sta štenjé pa druknivanje eške nej vsakdanešnji deli bili. Tistoga ipa so v Lendavi živeli svetovlanski lidgé z vizionarskov dūšov. Celau gnešnji vogrski protestantski voditeli so gvūšni, ka so Kultsárova dela eške v našom cajti tō aktualna za cerkvene skupnosti, zatok so njegvo prvo knigo – z modernim pravopisom – leta 1990 znauvič vōdali. Knigo Postile pa je kipar iz Zalaegerszega János Béres leta 2014 napravo iz brona, marmora in granita, té kip gnes stogi blūzi Gledališke in koncertne dvorane pa Sinagoge v Lendavi. Faksimile knige (moderna kopija, skor kak original) že več kak dvajsti lejt vela kak protokolarni dar, šteroga lendavski župan dava predsednikom in ministrskim predsednikom tihin-ski rosagov. O povezanosti predgara Kultsára in mecena Bánffyja so v lendavskom študioni RTV Slovenija leta 2015 gorvzeli dokumentarno-igrani film, v šterom je nupkazana realna slika Prekmurja v 16. stoletji.

»Nej so dejanja tista, štera napravijo človeka pravičnoga, liki pravičen človek napravi dobra dejanja zavolo svoje vōre,« je leta 1573 dojspiso György Kultsár. In če rejsan je predgar vekši tau svoji misli flajsno vkūppaubro od indrik, je emo takši pisatelski talent, šteri ga zdigne med najveške pisce v vogrskoj protestantskoj literaturi 16. stoletja.

-dm-

Kip Jánosa Béresa v središči Lendave. »Postile« so najkujša kniga Györgya Kultsára, njegve predge so v njej nadruknivali pred djenau 450 lejtami.

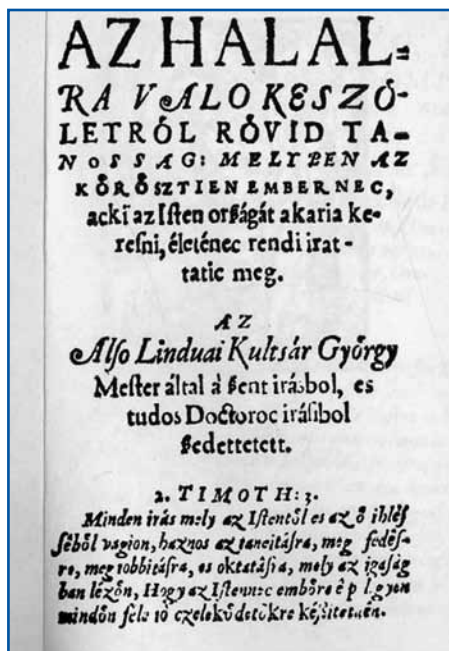
na cerkvene dveri vōobeso svoji 95 tez. Reformacija se je naglo širila v Srednjoj Evropi, tak je nauva vōra prišla na Vogrsko in Slovensko ranč tak. V madžarskoj Zalskoj županiji je bila eden glavni centrov protestantizma (Dolenja) Lendava, štera je vrnau tistoga reda doživela eden svoj najvejši razcvet.

Gospodar lendavskoga grada Mikloš IV. Bánffy je biu med letoma 1569 in 1579 glaven župan Zalske županije in veuki patronuš protestantske vōre. Lendavsko lūstvo je po peldi svojoga gospauda ranč tak gorvzelo nauvo vōro, nji-ni eričen predgar se je zvau György Kultsár. Bánffy je na svoj grad pazuvo vandrajaučoga štampara Rudolfa Hoffhaltera, šteri je v lejtaj 1573 in 1574 v vogrskoj rejči nadruknivo tri cerkvene knige predikatora Kultsára.

Zakoj pišemo od vsega toga v slovenski novinaj? Zatok, ka je kranjski Janž Mandelc svojo tiskarno v Ljubljani eške samo leta 1575 opro, tau znamenūje, ka je bila prva kniga, nadruknivana v gnešnoj Sloveniji, vrnau Kultsárovo »Kratko včēnjé o pripravlanji

posvetiu svojoma meceni Mikloši Bánffyja. Té gospaud je dosta pomago protestantskoma pisateli, ka bi mér emo in se leko spravlo samo s pisanjom. Od té knige je do gnes gorausto samo eden izvod, na šteroga sploj skrb majo v Državnoj knjižnici Istvána Széchenyina (OSZK). Lanjsko leto, na 450. oblejtnico izida so original vkūper z drūgima dvōma Kultsárovima knigama pripelali v Lendavo, gde je je leko najgir lūstvo dva dneva gledalo.

O Györgyi Kultsári brodimō, ka se je naraudo v Zalskoj županiji (mabiti djenau v Lendavi), vej je pa svoje knige napiso v göcsejskom guči. O njegvi mlašeči pa študentski lejtaj ne vejmo nika, se pa je prej nindrik indrik vōnavčo za predgara. Gda je bejžo pred prautireformatorami, ga je gorprijo Mikloš Bánffy, šteri ma je oprvim ponūdo slūžbo škonika. (Tau vejmo s toga, ka je v posvetili svoje prve knige o sebi napiso, ka je »magister«). Za en malo je grato dūhovnik v Lendavi, tak se je pod ništerne svoje predge podpišūvo tō. Mogo je biti zavūpen človek svojo-

»Kratko včēnjé o pripravlanji na smrt«. Prva stran prve knige, štero so nadruknivali na zemlej gnešnje Slovenije. Protestantizem je nej samo Slovencom, liki Vaugrom tō prineso štenjé v maternoj rejči.

dvauri vōrnoga protestanta Bánffyja. Od srejde 1573 je skor edno leto delo s svojimi škermi v Lendavi, februara 1574 pa je bečki casar vōdau zapauved, ka morejo z Erdeljskoga vōzagnanoga antitritarcar z Lendave tō včasik vōličiti. Tak je Hoffhalter dale odišo v Nedelišče v Medžimurji, končno pa eške v Debrecen.

O tom, kakšo potencialno skupnost želej dosegniti, se more vsikdar odlaučiti založnik sam. Gnes pa, žau, ne

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

			AVTOR: MATJAŽ HILADNIK	EHO	ČITALEC	VELIKO REŠETO Z REDKO MREŽO	DODATNI PREDLOG K ZAKONU	VELIKI TRAVEN	OTOŽNA GLASBENA ZVRST	GLAVNA, NAJVEČJA ARTERIJA
			BRAN, DEFENZIJA							
			DREMAVEC	6						
			MEJNA GORA MED SLOVENIJO IN ITALIJO (1642 M)						5	
			POLET, VNEMA NAŠA SMUČARICA (ANA)				8	EMMA THOMPSON RAZSNOVA, RAZPLE- TANJE		
POMOČ: IPERIT PAZKA PIRELLI TROGIR	ZELJU PODOBNA KULTURNA RASTLINA	TRENER ŽIVALI	METANJE PUŠČIC V TARČO	ŠTEVILO 3, DVA	ORLANDO BLOOM		SLED SPODRSA- VANJA NA TLEH BOJNI PLIN			
MIRŽNA, NENAKLO- NJENOST	3					POGANJEK EVROPSKA OTOŠKA DRŽAVA			IZDELO- VALEC LESENIH DELOV VOZOV	HUNSKI KRALJ, BIČ BOŽJI
MANUŠI HRIB				7		NADZOR, VAROVANJE MIGUEL INDURAIN				
PREGOVOR				GOVEJA MLEČNA ŽLEZA V DIMLIJAH TRŽIŠČE				ZNOJ IME VEČ RUSJANO- VIH LETAL		
BODEČ NJIVSKI PLEVEL				ITALIJAN, ZNAMKA PNEVMATIK CHRIS ISAAC			4			1
MANUŠE VEDRO						NAJVIŠJI VZOR				
MESTO ZAHODNO OD SPLITA				2		ČEŠKI PROIZVA- JALEC VOZIL				

Končna rešitev:

1	2	3	2	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---	---

V četrtek 25. apriliša zrankoma v 6.49 si leko na televizijskom programu Duna TV poglednete nauvo oddajo Slovenski utrinkov. Če zamidite, bau oddaja na programi znauvič gnaki den zadvečerka v 13.25 na kanali Duna World.

Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi:
<https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>
Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

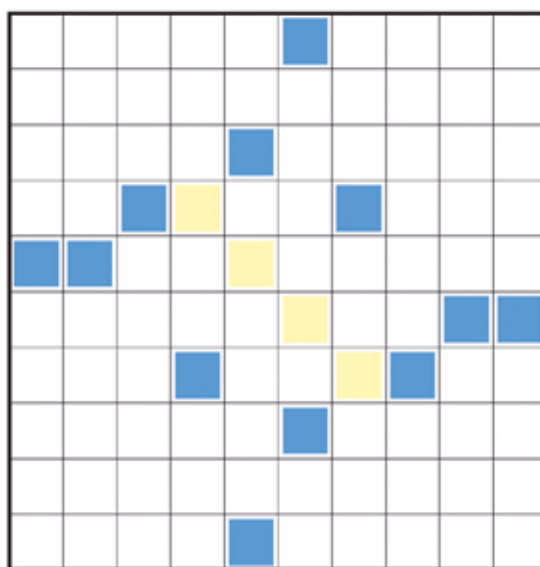
TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:
<https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

			6		8			
9		3	5	4	7	1		6
	6	5	3		2	9	8	
		9		2		5		
	3			5			6	
	1			6			3	
2	9		1	3	5		4	8
	7						5	

ŠTEVILČNA KOMBINACIJA

S kombiniranjem razvrstite spodnje številke v križanko, tako da se bo vse pravilno križalo in izšlo. Ob pravilni rešitvi boste na označenih poljih dobili letnico rojstva pesnika iz slikovne križanke, ki se je rodil 18. aprila.

11 - 27 - 32 - 95 - 118 - 227 - 275 - 457 - 687 - 799 -
923 - 932 - 1949 - 2453 - 3439 - 5642 - 5995 - 9379 -
9774 - 9823 - 11795 - 32772 - 42596 - 42672 - 58289 -
77928 - 86371 - 95252 - 148792 - 187926 - 433321 -
543112 - 755255 - 997774 - 85927935 - 91874582 -
7879612579 - 8674713572

RAZSTAVA OB MEJAH JE ODPRLA VRATA

Zveza Slovencev na Madžarskem je skupaj s Svetovno zvezo madžarskih fotografov organizirala razstavo fotografij čezdonavskih fotografov

Na otvoritvi razstave je nastopila pevka Stefánia Drávecz, v ozadju stojijo, podpredsednik čezdonavskega območja Svetovne zveze madžarskih fotografov Tamás Fekete, sodelavka ZSM Lilla Bugan in predsednica ZSM Andrea Kovacs.

Svetovne zveze madžarskih fotografov v razstavnem prostoru Slovenskega doma v Monoštru.

V Slovenskem domu gostijo številne različne razstave, vsaka je posebna in sama po sebi edinstvena. Tako je bilo tudi 8. aprila, ko so odprli razstavo fotografij, ki so jih ustvarili čezdonavski fotografi Svetovne zveze madžarskih fotografov. Razstava nosi naslov Ob mejah, saj člani zveze madžarskih fotografov živijo in delajo ne samo na Madžarskem, ampak tudi zunaj madžarskih meja, v regijah južne Slovaške, Vojvodine, Sedmograške (Transilvanije) in tudi Slovenije.

Organizacija, ki jo je leta 2002 ustanovilo 26 navdušenih fotografov, trenutno šteje skoraj 200 članov. Člani imajo skoraj brez izjeme kakšno domačo ali tujo fotografsko diplomu. Zastopajo interese svojih madžarskih ali madžarsko opredeljenih pripadnikov domovine, Karpatskega bazena in širše, spodbujajo njihovo fotografsko dejavnost, širjenje njihovega strokovnega znanja in predstavitev njihovih del na razstavah, v medijih ali v virtualnem prostoru. Redno razstavljajo doma in v tujini.

V Slovenskem domu predstavljene fotografije govorijo o našem življenju, o realnosti, ki nas obdaja in živi v nas. Njihovi fotografi na potovanjih po svetu fotografirajo pokrajine, ljudi in dogodke, ki jih zanimajo, hkrati pa jih predstavljajo v obliki, ki omogoča doživetje (katarzo) tudi drugim.

Vizualna dela in fotografije so lahko most in povezava med ljudmi, ki živijo v drugih državah in ne poznajo jezika drugega. Skozi slike, ustvarjene z umetniškim namenom, lahko spoznavamo svet, medčloveške odnose, lepoto narave in ne nazadnje se lahko naučimo ne samo gledati slik, temveč jih tudi razumevajoče videti.

Na prireditvi je udeležence pozdravila predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovacs in povedala, da je zelo vesela, ko stene razstavnega prostora krasijo čudovite umetnine, ne glede na to, ali so nastale s čopičem ali fotoaparatom. Najbolj pomembno je, da so kakovostne umetnine predstavljene tudi porabskega občinstvu, je še dodala.

Razstavo je odprl Tamás Fekete, podpredsednik čezdonavskega območja Svetovne zveze madžarskih fotografov, in med drugim povedal, da razstava ponuja 33 del, med katerimi so nekatera nastala na območju Monoštra, in sicer v nekdanji tovarni kos in v nekdanji kašči. Otvoritev je popestrila članica pevske skupine Seniške sinice Stefánia Drávecz z glasbenim vložkom v slovenskem in madžarskem jeziku.

Del razstave

Razstava je odprta vsak dan in si jo lahko ogledate do začetka maja.

*Lilla Bugan, sodelavka ZSM
foto Gyöngyi Bajzek*

SREČANJE ŽENSKE V VODENJU

10. aprila je v Novi Gorici potekalo srečanje slovenskih podjetnic iz regije Alpe-Jadran z naslovom Ženske v vodenju.

sekretarka Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovacs in Gyöngyi Bajzek, direktorica družbe Porabje Anita Vajda in

Z leve strani: Viktorija Hanžek, Gyöngyi Bajzek, Andrea Kovacs in Anita Vajda. Foto Niko Wakounig

Udeležence srečanja je ugodoma pozdravila Urška Klakočar Zupančič, predsednica državnega zbora Republike Slovenije. Na dogodku so sodelovale slovenske podjetnice in poslovne ženske, ki delujejo na območju Alpe-Jadran. Nanj so povabili tudi udeležence iz Slovenije, Italije, Avstrije, Hrvaške in Madžarske. Porabje so zastopale predsednica in

sodelavka Razvojne agencije Slovenska krajina Viktorija Hanžek. Predstavile so dejavnosti naših gospodarskih enot ter ponudile pomoč slovenskim poslovnem pri investiranju v Porabje. Dogodek je bil dobra priložnost za navezovanje poslovnih stikov in mreženje.

Gyöngyi Bajzek, sekretarka ZSM

ŠTIPENDIJA PORABSKI DIJAKINJI

Vlada Madžarske zagotavlja štipendije dijakom narodnostnih skupnosti z odličnimi učnimi rezultati, da bi spodbudila študij na visokošolskih ustanovah.

ki Horváth listino o štipendiranju izročil Miklós Soltész, namestnik ministra na uradu predsednika vlade in državni sekretar za cerkvene in narodnostne odnose.

V skladu s prakso iz prejšnjih let se narodnostna štipendija za učni uspeh dodeli tudi dijakom slovenske narodnosti. Minuli četrtek je štipendistki slovenske narodnosti Boglár

Dogodek je potekal v učni restavraciji Tehniške šole Béla III. Centra za poklicno usposabljanje Železne županije.

Ferenc Sütő

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB